

355.232-633(437.1/.2):356.33

VOJENSKÁ LÉKAŘSKÁ AKADEMIE JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V HRADCI KRÁLOVÉ JEJÍ MÍSTO A ÚLOHA V ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBĚ ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

Plk. prof. MUDr. Josef FUSEK, DrSc.
rektor-velitel

Vojenské lékařské akademie J. E. Purkyně, Hradec Králové

Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně v Hradci Králové (VLA) byla založena v roce 1951 rozkazem prezidenta republiky pro zabezpečení přípravy vojenských lékařů a řešení úkolů vojenského zdravotnického výzkumu a vědy. Do současné doby škola připravila formou pregraduálního studia 2194 vojenských lékařů, 169 stomatologů a 94 farmaceutů. Současná VLA je podle zákona č. 172/1991 Sb., o vysokých školách vojenskou vysokou školou univerzitního typu. Od roku 1990 prošla škola transformací, která zásadním způsobem změnila výukové programy pregraduálního, popromočního vzdělávání a postgraduálního studia, organizační strukturu, personální zabezpečení, skladbu pedagogického sboru, výzkumných a vědeckých pracovníků, poměr počtu vojáků z povolání k počtům občanských zaměstnanců. Současné počty pracovníků školy ve srovnání s rokem 1990 poklesly o 52 %, počty odučených hodin teoretické, praktické výuky a odborného výcviku však vzrostly na dvojnásobek.

VLA je nedílnou součástí vojenské zdravotnické služby a zabezpečuje tyto úkoly:

- pregraduální přípravu vojensko-medicínských předmětů magisterských studijních programů všeobecného lékařství, stomatologie a farmacie a v bakalářském studijním programu vojenský zdravotnický management,
- popromoční specializační studium k získání atestací v základních lékařských a farmaceutických oborech pro výkon funkce ve vojenských zdravotnických zařízeních,
- vědeckou (doktorandskou) přípravu v akreditovaných lékařských oborech,
- odborná školení všech kategorií vojenských zdravotnických pracovníků formou kursů,
- vědeckou, výzkumnou, expertizní a vývojovou činnost specializovanou pro potřeby vojenské zdravotnické služby v době míru a pro případy války, mimořádných situací a humanitární pomoci v zahraničí,
- vědeckou a odbornou informační a vydavatelskou činnost,
- přípravu na plnění úkolů zdravotnické služby za branné pohotovosti státu,
- odbornou přípravu, výcvik a komplexní zabezpečení Školy důstojníků v záloze (ŠDZ) pro absolventy lékařských a farmaceutických fakult ČR při jejich nástupu do základní prezenční služby,
- odbornou přípravu, výcvik a komplexní zabezpečení Vojenské střední školy zdravotnické a jednoroční Zdravotnické praporčické školy,

- komplexní zajištění všech zdravotnických zařízení AČR lékařskými a farmaceutickými informacemi, překladatelskou a tlumočnickou činností, vydávání časopisu Vojenské zdravotnické listy.

Obr. 1 Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně - sídlo rektorátu a budova kateder

Fig. 1 Purkyně Military Medical Academy - a residence of Rector's Office and Departments' Campus

Za hlavní úkoly VLA směrem ke zdravotnické službě AČR lze považovat oblast zabezpečování vojensko-odborné přípravy ve všech typech studijních programů, školení a kursů, oblast vědecké, výzkumné a expertizní činnosti a oblast informační a vydavatelské činnosti. Z pohledu transformačních kroků, které proběhly a probíhají v AČR a v její zdravotnické službě, je nutné zmínit se o otázkách vzdělávání, odborné přípravy a výcviku vojenských zdravotnických odborníků. To úzce souvisí s nově připravovanou legislativou pro vysoké školy, kde je základní otázkou akreditace studijních programů a od toho se odvozuje typ školské instituce.

Veškeré primární úvahy o řešení problému vzdělávání vojenských zdravotnických odborníků se musí odvíjet od vyřešení následujících principiálních otázek.

První principiální otázkou je potřeba vojensko-odborného vzdělávání pro potřeby AČR u zdravotnických pracovníků.

Nezbytnost speciálního vojensko-odborného vzdělávání je objektivně dána zvláštními nároky při zabezpečování léčebně-preventivní péče v míru a za branné pohotovosti státu v armádě, které je odlišné od civilního zdravotnictví. Tato skutečnost je obecně uznávána i ve všech zemích NATO. Potřeba vzdělávání ve vojenských odbornostech je v ČR akcentována faktem, že LF a FaF neposkytují svým studentům ani základy v této problematice, tak jako je tomu v jiných zemích.

Druhou principiální otázkou je, kdy má toto vzdělávání probíhat a v jaké formě.

V principu může vojensko-odborné vzdělávání probíhat jako součást řádného předpromočního studia a vždy v rámci popromočního studia. Země NATO mají pro armády vypracovaný speciální systém popromočního vzdělávání ve vojensko-odborných disciplínách, aby zdravotnický personál byl profesionálně na úrovni doby. Formy studia mohou být v principu čtyři a závisí na potřebách a možnostech rekrutace a doškolování. Vždy se pokud možno preferuje kombinace několika způsobů.

Třetí principiální otázkou je, kde má toto vzdělávání probíhat.

Všechny země NATO mají speciální instituce, které se profesionálně touto problematikou zabývají. Zpravidla to jsou vojenské lékařské nebo zdravotnické akademie nebo doškolovací zařízení. Tuto problematiku vzhledem k úzké návaznosti na teorii a praxi činnosti vojsk nelze profesionálně provádět v civilních organizacích nebo pouze ve vojenských nemocnicích.

Čtvrtou principiální otázkou je institucionalizace takového vzdělávání v resortu obrany.

Existence vzdělávacích institucí se odvíjí od současně platných školských zákonů (zákon č. 171/1992 Sb. a č. 172/1992 Sb.). Zamýšlená změna školských zákonů může mít vliv i na vzdělávání ve speciálních problematikách, včetně vojenských. V medicínské oblasti se další vzdělávání provádí v souladu se zákonem č. 20/66 Sb., o péči o zdraví lidu ve znění zákona č. 86/92 Sb.

Pátou principiální otázkou je vliv resortu ministerstva obrany na systém vzdělávání a jeho kontrolu.

Tuto otázku je nutné řešit vzhledem k možným střetům kompetencí vysokých škol a jejich akademických orgánů s centrálně řízenou organizací (s direktivním způsobem řízení). V každém případě se na kontrole vzdělávání bude podílet ministerstvo obrany, ministerstvo zdravotnictví, lékařské komory, farmaceutická komora a další odborné společnosti.

Šestou principiální otázkou je statut instituce, která bude zajišťovat vzdělávání ve speciální problematice vojenské medicíny a vojenského zdravotnictví.

Tento problém již souvisí s charakterem a náplní vzdělávací instituce. Statut je třeba vytvořit v návaznosti na zákony, které se na vzdělávací instituce vztahují.

Z odpovědi na výše uvedené principiální otázky vyplývá konstatování, že pro resort Ministerstva obrany ČR, případně pro další ministerstva, která obhospodařují ozbrojené složky, je nutné realizovat školení a doškolování ve speciální problematice vojenské medicíny, vojenského zdravotnictví, případně medicíny katastrof, v souladu s principy vzdělávání v zemích NATO ve speciální vzdělávací instituci.

Podmínkou profesionální úrovně pedagogické činnosti, její aktuálnosti a vysoké specifiky výuky vojensko-medicínských specializací je vědecká, výzkumná a expertizní činnost. VLA má pro zabezpečení odborné úrovně výuky

Obr. 2 Využití výpočetní techniky při výuce studentů VLA

Fig. 2 The use of PC in the education of Military Medical Academy (MMA) students

a vědy pro vojenskou zdravotnickou službu akreditováno 7 vědních oborů, které nemá akreditovány žádná civilní vysoká škola či vědecký ústav. Vědecko-výzkumná práce na VLA je realizována na jejích 9 katedrách, 2 klinikách a 2 ústavech. Vědeckou práci ve vojenské zdravotnické službě řídí a koordinují oborové rady a vědecká rada VLA. Financování výzkumných úkolů je více-zdrojové - z resortu Ministerstva obrany ČR, z civilních grantových agentur jiných ministerstev, Grantové agentury ČR, ze zahraničních grantů. VLA má uzavřenu řadu dohod o vědecké spolupráci s vojenskými školskými a vědeckými ústavy v zahraničí. Výsledky vědecké,

výzkumné a expertizní činnosti VLA mají charakter hmotný (antidota, léčebné postupy, inovace dosud známých prostředků, publikace, přednášky, patenty) i nehmotný (nové poznatky, změny předpisů, organizační opatření, změny technologií). Do praxe byly zavedeny výsledky vědecké práce v následujících oblastech: zdravotnické a radiohygienické zabezpečení za mimořádných radiačních situací, radioprotektiva, dezaktivací látky, antidota proti chemickým látkám, praktická dezinfekce, léčba popálenin a polytraumat, intenzivní léčebné postupy ve vnitřním lékařství, vliv životních a pracovních podmínek na zdravotní stav, stabilita léčiv a vybraných druhů zdravotnického materiálu a další. Jde o výsledky, které je možné získat pouze na VLA JEP vzhledem k profilizaci pracovišť pro výuku a výzkum. V základním výzkumu byla získána řada prioritních výsledků v oblasti toxikologie, imunologie a radiobiologie.

V rámci kateder, ústavů a klinik zabezpečuje pedagogické, léčebně-preventivní, expertní a vědeckovýzkumné aktivity ve prospěch AČR a její zdravotnické služby 7 profesorů, 21 docentů, 9 doktorů věd a 48 kandidátů věd. Na škole působí 35 pracovníků s vědeckými a technickými kvalifikačními stupni.

Od roku 1992 škola vydává přehled o své činnosti za uplynulý rok (Annual Report), zveřejňuje výsledky své pedagogické, výzkumné, publikační a přednáškové činnosti, zveřejňuje počty uspořádaných odborných konferencí a výsledky zahraniční spolupráce. Škola má zpracován svůj systém evaluace vysokoškolských pracovníků, kateder, klinik a ústavů, má zpracovány požadované materiály pro akreditaci studijních programů magisterského, bakalářského a doktorandského typu.

Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně, která plní úkoly společenské objednávky vojenské zdravotnické služby AČR, má za cíl být i v budoucnosti moderní vysokoškolskou institucí plně profesionálně srovnatelnou s ostatními vysokými školami, s výrazným zaměřením na rozvoj vojensko-medicínských odborností.